

ปีที่ 2 ฉบับที่ 5 ประจำเดือนพฤษภาคม พ.ศ. 2556

ดร.วิภาณุ รักใหม่
รอง ผอ. ฝ่ายส่งเสริมและ
พัฒนาพิพิธภัณฑ์

สวัสดีค่ะ ท่านผู้อ่าน Khorat Fossil Museum News ทุกท่าน ชำนาญยินดี เรื่อง การมียอดนักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ ถึงหลักหนึ่งล้านคน เมื่อเดือนมีนาคมที่ผ่านมา ถือเป็นหลักหมายสำคัญของความสำเร็จในการให้บริการของพิพิธภัณฑ์เลยทีเดียว นับเป็นความภาคภูมิใจ ที่พิพิธภัณฑ์ได้รับความสนใจมาเยี่ยมชมอย่างคึกคัก ตั้งแต่เริ่ม

เปิดให้บริการอย่างเป็นทางการเมื่อตุลาคม ปี 2551 มาจนถึงปัจจุบัน กล่าวได้ว่าพิพิธภัณฑ์ได้ถูกปกคลุมลงในแผนที่การท่องเที่ยวของจังหวัดนครราชสีมาเรียบร้อยแล้ว

แต่ขณะเดียวกัน การก้าวมาถึงหลักหมายที่ว่านี้ ในอีกนัยยะหนึ่ง ก็อาจเป็นการกระตุ้นเตือนว่า... เราได้ก้าวผ่านระยะเปิดตัวในฐานะ แหล่งเรียนรู้ใหม่มาแล้ว หรือจะพูดว่าเราได้ก้าวผ่านระยะตั้งไข่มาแล้ว ก็ว่าได้... แล้วก้าวต่อจากนี้จะเป็นอย่างไร? โจทย์สำหรับแหล่งท่องเที่ยว หน้าเก่ามักจะยากกว่าแหล่งท่องเที่ยวเปิดตัวใหม่ ในยุคที่นักท่องเที่ยวมัก ตามกันไปเที่ยวสถานที่ใหม่ๆ อาจทำให้เราไม่เป็นที่เลือกที่น่าสนใจ ความเจียบเหงาทั้งร้างของพิพิธภัณฑ์หลายๆ แห่ง เป็นบทเรียนที่เรา มองข้ามไม่ได้เลยทีเดียว

นักพิพิธภัณฑ์ที่มีชื่อเสียงหลายท่าน ได้เคยตั้งคำถามว่า ควรหรือไม่ ที่เราจะเคร่งครัดกับภาพลักษณ์พิพิธภัณฑ์ ว่าเป็นสถานที่เจียบสงบ ปราศจากเสียงเจียวจ้าวของเด็กๆ ...หรือจริงๆ แล้ว เสียงนั้นแหละ คือ เสียงที่แสดงถึงความ 'มีชีวิต' ของพิพิธภัณฑ์ยุคใหม่

แนวคิดข้างต้น อาจช่วยเราตอบโจทย์ ว่าจะทำอะไร ให้ พิพิธภัณฑ์ยังคงเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่อยู่ในใจของทุกคน โดยเฉพาะในกลุ่ม

และเยาวชน ซึ่งนั่นคือต้องเป็น 'แหล่ง เรียนรู้...อย่างมีความสุข สนุกสนาน' ก้าวต่อไปของพิพิธภัณฑ์ นอกจากปรับปรุงนิทรรศการให้สมบูรณ์ขึ้นและเพิ่มนิทรรศการเรื่องใหม่ๆ แล้ว การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์รูปแบบต่างๆ เป็นประเด็นที่ต้องให้ความสำคัญอย่างยิ่ง พิพิธภัณฑ์ธรรมชาติวิทยาที่มีชื่อเสียงส่วนใหญ่ในโลก มักสร้างความเพลิดเพลิน โดยมีกิจกรรมเรียนรู้ให้เด็กๆ อย่างมากมาย หลากหลายรูปแบบ

สารจากไม้หิน

อย่างไรก็ตาม การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ในพิพิธภัณฑ์ของเรา ก็ยังต้องคำนึงถึงข้อจำกัดมากมาย ไม่ว่าจะเป็นสถานที่ งบประมาณ หรือ กระทั่งบุคลากร แต่ความพยายามอยู่ที่ไหน ความสำเร็จอยู่ที่นั่นค่ะ แล้วจะ มาเล่าให้ฟังกันนะคะ ว่าเราสามารถสร้างสรรค์กิจกรรมเรียนรู้อะไรได้บ้าง

อย่างไรก็ตาม เรามีโครงการที่กำลังพัฒนา และสามารถตอบโจทย์ การเรียนรู้อย่างมีความสุขสนุกสนานได้อย่างแน่นอนโครงการหนึ่ง ก็คือ การพยายามจัดตั้งอุทยานไดโนเสาร์ หรือ Dino Park ซึ่งหวังเป็นอย่างยิ่งว่า จะประสบความสำเร็จ มาช่วยกันเอาใจช่วยนะคะ

ไม้หินฯ ร่วมอนุรักษ์ไม้กลายเป็นหินบ้านตาก

สถาบันวิจัยไม้กลายเป็นหินฯ ร่วมกับ วนอุทยานไม้กลายเป็นหินบ้านตาก จังหวัดตาก ร่วมมือกันอนุรักษ์ไม้กลายเป็นหินที่พบที่จังหวัดตาก ซึ่งเป็น ทรัพยากรซากดึกดำบรรพ์ที่มีความสำคัญมาก ทั้งในด้านวิชาการและการท่องเที่ยว โดยมีความยาวมาก จนโดดเด่นเป็นระดับโลกทีเดียว

ปัจจุบันไม้กลายเป็นหินส่วนใหญ่ได้รับผลกระทบจากสภาพอากาศใน ประเทศไทยที่ร้อนจัดในฤดูร้อน และฝนตกหนักในฤดูฝน มีผลต่อการคงสภาพของไม้กลายเป็นหิน หากไม่ได้รับการอนุรักษ์อย่างถูกวิธี อาจทำให้ไม้กลายเป็นหินค่อยๆ ผุพัง และแตกสลายลงไปทีละน้อยจนกระทั่งกลายเป็น เศษหิน และเหลือไว้เพียงภาพถ่ายให้คนรุ่นหลังเท่านั้น

สถาบันได้ส่งบุคลากรที่มีความรู้ด้านไม้กลายเป็นหินและด้านธรณีวิทยา เข้าสำรวจพื้นที่ในวันที่ 24 - 26 เมษายน 2556 ที่ผ่านมา พร้อมกับ ประสานงานแลกเปลี่ยนความรู้กับผู้เชี่ยวชาญต่างประเทศ เพื่อให้คำแนะนำและช่วยเหลือด้านการอนุรักษ์ไม้กลายเป็นหินต่อไป

เรื่องของซากที่ไม่ซ้ำซาก.....

ฮิปโปโคราช

โดย ดร.รัตนภรณ์ หันตา

ขอสวัสดีแฟนคอลัมน์เรื่องของซากที่ไม่ซ้ำซากทุกท่านคะ ฉบับนี้มาพบกับสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมตัวอ้วนกลมขนาดใหญ่ ซึ่งก็คือ เจ้าฮิปโปนั่นเอง เคยเชื่อกันว่าฮิปโปอยู่ในตระกูลเดียวกับหมู แต่ปัจจุบันนี้พบว่าญาติสนิทที่สุดของมันคือปลาวาฬ สัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมบกที่ใหญ่ที่สุดอันดับ 3 รองจากช้างและแรด ในปัจจุบันพบฮิปโปอาศัยอยู่ตามธรรมชาติในทวีปแอฟริกา และเหลืออยู่เพียง 2 สายพันธุ์ ได้แก่ ฮิปโปยักษ์ (*Hippopotamus amphibius*) มักอาศัยอยู่ใกล้แหล่งน้ำ ตามแม่น้ำกว้างสายใหญ่ที่มีน้ำใสสะอาด และสายพันธุ์ที่ 2 คือ ฮิปโปแคระ (*Choeropsis liberiensis*) ซึ่งอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าดิบทางตะวันตกเฉียงเหนือของแอฟริกา จึงยากต่อการพบเห็นและไม่รู้จักกันเสียใจของเจ้าฮิปโปแคระนี้นักนักเมื่อเทียบกับเจ้าฮิปโปยักษ์

แม้ว่าฮิปโปจะไม่ได้จัดรวมไว้ในกลุ่มสัตว์ห้ายักษ์ใหญ่แห่งป่าแอฟริกา หรือเป็นที่รู้จักกันในชื่อ บิ๊กไฟว์ (Big Five) ที่ประกอบด้วย ช้าง เสือดำ สิงโต ควายป่า และแรด แต่ก็ได้รวมไว้ใน “สัตว์ยักษ์อันตรายทั้งเจ็ด” หรือ แดงเจอร์สเซเวน (Dangerous 7) ที่รวมเอาจระเข้และฮิปโปเข้าไว้ด้วยกัน

South Africa

Big Five

ที่มาภาพ: <http://centerforinternationalsportbusiness.blogspot.com/2010/06/south-africas-big-five.html>

ในเมืองไทยมีบันทึก การพบซากโครงกระดูกฮิปโปจากแม่น้ำเจ้าพระยา ในเขตจังหวัดนครสวรรค์ ทำให้ทราบว่า ในอดีตเมืองไทยเรามีฮิปโปอาศัยอยู่ และได้สูญพันธุ์ไปไม่นานนัก และแทบไม่น่าเชื่อว่าฮิปโปเคยอยู่ในเมืองไทยมาแล้วเมื่อกว่า 10 ล้านปีก่อน จากการพบฟอสซิลกรามล่าง

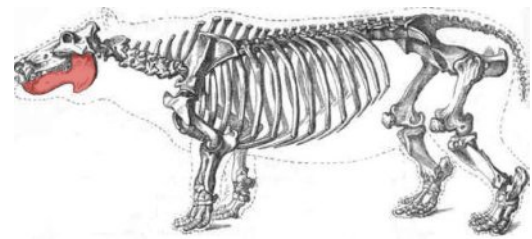
เกือบสมบูรณ์ของฮิปโป จากบ่อทรายในตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา จากการศึกษาเบื้องต้นพบว่า เป็นพวก ฮิปโปดิกดาบรธ สุกูลเฮกซะโปรโตดอน (*Hexaprotodon*) มีลักษณะเด่นที่กรามมีฟันตัดจำนวนรวมข้างซ้ายและขวาทั้งหมด 6 ซึ่งส่วนฮิปโปปัจจุบันมีจำนวนรวม 4 ซี่

ฟอสซิลกรามล่างฮิปโปจากบ่อทรายท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา

ก่อนหน้านี้มีการค้นพบฟอสซิลสัตว์เลี้ยงลูกด้วยนมขนาดใหญ่ อาทิเช่น ช้างมาสโตดอน เสือดำ แรด ควายป่า ฯลฯ จากแหล่งบ่อทรายท่าช้าง เมื่อเทียบกับยักษ์ใหญ่แห่งป่าแอฟริกาแล้ว โคราชในอดีตก็เป็นดินแดนบิ๊กไฟว์เช่นกัน ขาดก็แต่เพียงเจ้าสิงโต ซึ่งอาจจะรอคอยการค้นพบในเร็ววัน และเชื่อว่าเราก็น่าจะมี Dangerous 7 ของเมืองไทยเช่นกัน

ด้วยการค้นพบฟอสซิลฮิปโปชิ้นนี้ ทำให้ทราบว่า ในอดีตป่าบริเวณตำบลท่าช้าง อำเภอเฉลิมพระเกียรติ จังหวัดนครราชสีมา นั้น มีป่าไม้ที่อุดมสมบูรณ์ เป็นแหล่งอาหารของสัตว์ป่า และยังมีทุ่งหญ้าขึ้นปกคลุม อีกทั้งยังมีแม่น้ำที่คาดว่าเป็นแม่น้ำมูลในอดีตที่ลำน้ำกว้างใหญ่ ใสสะอาด ให้เจ้าฮิปโปและผองเพื่อนได้อาศัยอยู่มาอย่างยาวนาน

โครงกระดูกฮิปโปปัจจุบันตำแหน่งสีแดง คือฟอสซิลกรามล่างที่พบจากบ่อทรายในพื้นที่ตำบลท่าช้าง